

Πηγή: ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Σελ.: 34-35

Ημερομηνία έκδοσης: 31-01-2019

Επιφάνεια: 1815.2 cm²

Αρθρογράφος:

Κυκλοφορία: 3500

Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ο **συγγραφέας** μιλάει για το νέο του μυθιστόρημα, για τους μικρούς διαρκείς εμφυλίους, για την εποχή που ευνοεί την πόζα και την κρίση, αλλά και για τις σκοτεινές δυνάμεις του διαδικτύου

Χαρακτήρες. Και οι δύο όμως φέρουν μέσα τους τη νοσταλγία του ήρωα. Θα ήθελαν να γίνουν ήρωες, αλλά σε αυτό το μυθιστόρημα αυτό θα ήταν αδύνατον. Εν μέρει, αυτό είναι και το δράμα τους.

Ο ήρωας αναδεικνύεται στη ζωή όποτε τα σημαντικά «συμβαίνουν»;

Ο ήρωας είναι προϊόν των περιστάσεων, της εποχής του. Οποτε δημιουργείται ηρωικό περιβάλλον γεννιούνται και ήρωες.

Απλάδι, ζούμε σε εποχή που ευνοεί τους... ήρωες;

Δεν νομίζω. Ζούμε σε μια εποχή που ευνοεί την πόζα, την προσομοίωση του ηρωισμού. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν γενναίοι άνθρωποι ή γενναίες πράξεις. Η πρόκληση όμως είναι ειρωνική. Όλα «αλέθονται» μέσα σε μια δημόσια σφαίρα που λειτουργεί καταλυτικά, όχι αναστοχαστικά.

Σε παρακματικές εποχές πόσο εύκολο είναι για ένα χαρισματικό παιδί να πάει χαμένο;

Παιδιά πηγαίνουν χαμένα κάθε μέρα. Τόσο σε μεταφορικό όσο και σε κυριολεκτικό επίπεδο. Γι' αυτό και οι ενήλικες πρέπει να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας. Το χρωστάμε σε αυτά τα παιδιά, όσο και στο παιδί που υπήρξαμε.

Ένας σημαντικός συγγραφέας πάει χαμένος;

Το τι είναι ένας «σημαντικός συγγραφέας» το κρίνει η εποχή του, ο χρόνος, οι αναγνώστες. Η ρομαντική θεώρηση λέει ότι όχι, δεν πάει χαμένος. Οι αργά ή γρήγορα θα αναγνωριστεί από τους άλλους, τους πολλούς. Μακάρι να είναι έτσι.

«Δεν υπήρχαν δράκοι ή απροσπέλαστα μυστήρια· τον τελευταίο λόγο είχε ο αφανής, ο αγνοημένος άνθρωπος, ο βουβός εξοργισμένος με όλους και όλα». Αυτά είναι τα Κίτρινα Γίλκα στο Παρίσι; Είναι ο σημερινός κίνδυνος;

Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω. Είναι πολύ δύσκολο όταν ζεις σε μια άλλη χώρα να καταλάβεις τι πραγματικά συμβαίνει... Το βιώσαμε κι εμείς αυτό με το «βλέμμα των έξω». Υπάρχουν πάντως ορισμένοι οι οποίοι με κάθε εξέγερση, με κάθε κατέβαση στον δρόμο συγκινούνται, λες και υπάρχει μια αδιατάρακτη συνέχεια δικαίου στη διαμαρτυρία, που δεν αλλάζει μες στα χρόνια, μια «ουσία» που παραμένει απaráλλαχτη. Η άποψη αυτή συνοψίζεται στην εξής παραδοχή: «Για να είναι στον δρόμο, έχει

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ

“**Ο** πόλεμος δεν τελώνει ποτέ. Είναι μέσα στη ζωή. Το πρόβλημα με τον δικό μας, νεοελληνικό πόλεμο, αυτόν τον διαρκή «εμφύλιτο χαμηλής έντασης», είναι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, το αίσθημα déjà vu που αναδίνει, η κακή σκηνοθεσία του, η παρωδικιά του διάστασης. Στοιχεία που τον κάνουν ακόμη πιο τραγικό γιατί το αίμα, οι απώλειες είναι πραγματικά», θα πει, εξηγώντας μας γιατί επέλεξε ως το χαμένο κέντρο των ηρώων του την Ιλιάδα. Αλλά το πρωταρχικό υλικό, η αρχική μαγιά υπήρξε για τον Κώστα Κατσουλάρη και το καινούργιο του μυθιστόρημα «Στο σάπιο μέσα χάλκινη καρδιά» (εκδ. Μεταίχμιο) η σχέση δασκάλου και μαθητή. Όλα τα άλλα, ήρθαν μετά: η σκληρή και αντιφατική εποχή, οι πολλαπλοί εμφύλιοι μέσα κι έξω μας, οι χαρισματικοί που μπορεί και να καθούν μέσα στην υπερδεδεμένη φασαρία, η αναστάσιμη συντριβή, η νεανική οργή και ο σκοτεινός ρόλος πια του διαδικτύου: «Η δύναμή του μας ξεπερνάει, διαμορφώνει πραγματικότητες που δεν μπορούμε να κατανοήσουμε. Και ελευθερίες που δεν μπορούμε να διαχειριστούμε», θα πει στη διάρκεια της κουβέντας μας ο **συγγραφέας**.

Γιατί επιλέξατε την Ιλιάδα ως το Χαμένο Κέντρο των ηρώων σας;

Πλησίασα το Έπος τόσο λόγω των πολλαπλών «εμφυλίων» που διεξάγονται στο εσωτερικό του όσο και λόγω της αναγνώρισης του πένθους του «άλλου», του εχθρού, στο τέλος, εκεί όπου εκβάλλει η μεγάλη αφήγηση. Αφού όμως άρχισα να το μελετώ, ανακάλυψα μέσα του πολλαπλούς θησαυρούς, φωνές από τα βάθη των αιώνων που μιλάνε για το αιώνιο ανθρώπινο δράμα.

Είναι και δική σας αδυναμία η Ιλιάδα;

Εγινε. Εξήσα μαζί της, μέσα της μπορώ να πω, για τρία χρόνια. Για πολύ καιρό έβλεπα κι εγώ, όπως κι ο ήρωάς μου, τον κόσμο ολόκληρο μέσα από τα «μάτια» του Έπους. Μου είχε γίνει ένα είδος εμμονής, την οποία υπέστησαν κυρίως οι κοντινοί μου άνθρωποι.

Απλάδι την επιλέξατε σας ή ο ήρωάς σας στο βιβλίο;

Στον βαθμό που το βιβλίο αυτό είναι δικό μου, την επέλεξα εγώ. Αλλά την έκανε δική του ο ήρωάς μου, στον βαθμό που από ένα σημείο και μετά το μυθιστόρημα έγινε (και) δική του υπόθεση.

Ο Αργύρης και ο Νάσος είναι ήρωες ή χαρακτήρες;

Κώστας Β. Κατσουλάρης

ΠΟΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΗΓΑΙΝΟΥΝ ΧΑΜΕΝΑ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ

”

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

“ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ”

Η Ιλιάδα είναι πόλεμος, ζούμε έναν πόλεμο σήμερα;

Ο πόλεμος δεν τελειώνει ποτέ. Είναι μέσα στη ζωή. Το πρόβλημα με τον δικό μας, νεοελληνικό πόλεμο, αυτόν τον διαρκή «εμφύλιο χαμηλής έντασης», είναι τα ποιστικά χαρακτηριστικά του, το αίσθημα déjà vu που αναδίδει, η κακή σκηνοθεσία του, η παρωδική του διάσταση. Στοιχεία που τον κάνουν ακόμη πιο τραγικό, γιατί το αίμα, οι απώλειες είναι πραγματικά. Το πένθος όμως δεν μπορεί να γίνει ολοκληρωμένα και τελειωτικά μέσα σε περιβάλλον που τα πάντα τα υποβιβάζει σε κακοφορμισμένη σάτιρα. Κι έτσι, είναι σαν να ζούμε διαρκώς τη «μέρα της μαρμάρας», χωρίς καν να μπορούμε να το διασκεδάσουμε.

Στον «Αντίπαλο» είκαμε ξαναδεί τη δύναμη του διαδικτύου, τη συναντάμε και «Στο στήθος μέσα κάλικη καρδιά», εκεί τον ψάχνει, μέσα εκεί μπορεί και να καθίσει... Τόσο μεγάλη δύναμη έχει το διαδίκτυο στην εποχή μας;

Η δύναμή του μας ξεπρνάει, διαμορφώνει πραγματικότητες που δεν μπορούμε να κατανοήσουμε. Και ελευθερίες που δεν μπορούμε να διαχειριστούμε. Λυπάμαι που το σκέφτομαι, γιατί αγαπώ την ελευθερία μεν, αγαπώ όμως ακόμη περισσότερο τη δημοκρατία. Και το διαδίκτυο έχει γίνει σήμερα ο νούμερο ένα κίνδυνος για τη δημοκρατία, κυρίως με την επιρροή που ασκούν τα λεγόμενα «κοινωνικά δίκτυα». Είδαμε πρόσφατα ότι η χρήση τους από πραγματικά «σκοτεινές δυνάμεις» δεν είναι επιστημονική φαντασία, έχει ήδη γίνει πραγματικότητα, έχει επηρεάσει συνειδήσεις, εκλογικά αποτελέσματα κ.λπ. Πρέπει να είμαστε ανοιχτόμυαλοι και όχι φοβικοί, σίγουρα. Αλλά δεν πρέπει να αφεθούμε να γίνουμε δούλοι της τεχνολογίας.

δίξιο». Υπάρχουν άλλοι που εξοργίζονται κάθε φορά που διασαλεύεται η κοινωνική ευταξία, ο νόμος. Γι' αυτούς, κάθε μορφή διαμαρτυρίας ή σύγκρουσης είναι καταδικαστέα, υπερασπίζονται το status quo με κάθε τιμή. Δεν ανήκω ούτε στη μία ούτε στην άλλη κατηγορία. Προσπαθώ να μην έχω εξαρτημένα ανακλαστικά, να ερευνώ, να κοιτάζω την κάθε περίπτωση συγκεκριμένα. Σε κάθε περίπτωση η εκάστοτε εξουσία δεν πρέπει να αντιμετωπίζει απ' υψηλού την κοινωνία ή κάποιο τμήμα της, όταν αυτό εκφράζεται. Πρέπει να εξασκείται στην τέχνη να ακούει.

«Οι λέξεις μας είναι πράξεις, έχουν επιπτώσεις, μας αλλάζουν, αλλάζουν και τους άλλους γύρω μας». Και στην εποχή μας είναι πράξεις, έχουν επιπτώσεις, μας αλλάζουν;

Μπορούν να το κάνουν. Οι λέξεις μπορούν να γίνουν πράξεις, ακόμη και στην εποχή μας. Σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα ευκολότερα απ' ό,τι σε άλλα. Στην καλή λογοτεχνία πιστεύω ότι έτσι συμβαίνει, για παράδειγμα. Όπως και στον έρωτα. Ακόμη και στην πολιτική.

Εκείνο το «Όχι» σκέφτομαι που έγινε «Ναι». Αλλά και την Ιλιάδα. Παντού μπορεί, σήμερα, να σε οδηγήσει η Ιλιάδα. Λειτουργεί κάπως σαν τον Θεό. Μπορεί να γίνει φως ή φωτιά, να σε κάνει ποιητή ή εθνικιστή - πώς θα ξαναβρούν οι λέξεις τη χαμένη τους βαρύτητα;

Σε άλλες περιπτώσεις πρέπει να ξαναβρούν το νόημά τους, άρα και το βάρος τους, σε άλλες ίσως πρέπει να αφαιρούν λίγο μέσα μας. Οι λέξεις είναι υπέρτερες μας, όχι το αντίστροφο. Συχνά σκοντάφτουμε πάνω στις λέξεις, «κολάμε», κι αντί να μας βοηθήσουν να προχωρήσουμε, βαλιώνουμε, αποπροσανατολιζόμαστε. Δεν θα ξεχάσω ποτέ εκείνο το «το όνομά μας είναι η ψυχή μας», του 1992, με αφορμή το Μακεδονικό. Πώς οι λέξεις μπορούν να σε κάνουν να χάσεις την αίσθηση της πραγματικότητας και της Ιστορίας...

«Τι θα πει “όλα;” Ακόμα και μια χειρονομία, μια σκόρπια φράση, ύστερα από καιρό παίρνει καινούργιο νόημα, καινούργιο σχήμα στη μνήμη. Για τους

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΟΠΟ ΚΑΙ ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΟΥΜΕ ΚΟΝΤΑ, ΝΑ ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΙΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ. ΝΑ ΜΗ ΓΕΝΙΚΕΥΟΥΜΕ, ΝΑ ΜΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΜΕ ΝΑ ΤΑ ΧΩΡΕΣΟΥΜΕ ΟΛΑ ΣΕ ΜΙΑ ΦΡΑΣΗ. ΔΕΝ ΜΑΣ ΛΕΙΠΟΥΝ ΤΑ ΤΣΙΤΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΥΣΕΙΣ. ΜΑΣ ΛΕΙΠΕΙ Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΜΑΣ ΛΕΙΠΕΙ ΕΠΙΣΗΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΡΙΟΠΑΘΕΙΑ

ζωντανούς όπως δεν είναι οριστικό». Το παρελθόν, δηλαδή, δεν είναι τελεσμένος χρόνος, αλλά χρόνος που αλλάζει;

Ευτυχώς, ναι. Για τους ζωντανούς όλα είναι συνεχώς υπό διαπραγμάτευση στο πεδίο του νοήματος. Τα γεγονότα είναι γεγονότα, αλλά αυτό που σημαίνουν τα γεγονότα δεν οριστικοποιείται ποτέ. Παραμένει ανοιχτό.

Ποιο γεννήθηκε πρώτο: ο δάσκαλος, το παιδί, ο κωδικός συνεννόησης να είναι η Ιλιάδα...

Η σχέση ανάμεσα σε έναν δάσκαλο κι ένα παιδί που ανακινεί στον δάσκαλο μια παλιότερη απώλεια. Αυτή ήταν η αρχή... Όλα τα άλλα, και η Ιλιάδα, και το πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον του μυθιστορήματος, ήρθαν στην πορεία.

Στην εποχή μας, ποιος είναι ο μεγαλύτερος φόβος σας;

Ο άνθρωπος που είναι αποκομμένος από το παρελθόν του. Ο άνθρωπος χωρίς πρόσωπο. Αυτόν φοβόμαι περισσότερο.

Η κρίση μάς έκανε άλλους;

Μας επηρέασε βαθιά, πιστεύω. Αλλά τα υλικά της, όλα αυτά που ζήσαμε και ζούμε, δεν είναι καινούργια. Ο καθρέφτης ράγισε, όμως.

«Τα κάνει θάλασσα υπερβιζώντας τον θύτη με το θύμα», θα έλεγε πως αυτό είναι η εποχή μας. Κι ο μεγαλύτερος κίνδυνος. Πώς ξεχωρίζεις;

Σε όλα τα πράγματα πρέπει να κάνουμε τον κόπο και να πηγαίνουμε κοντά, να βλέπουμε τις λεπτομέρειες. Να μη γενικεύουμε, να μη προσπαθούμε να τα χωρέσουμε όλα σε μια φράση. Δεν μας λείπουν τα τσιτάτα και οι γενικεύσεις. Μας λείπει η ακριβεία στην περιγραφή, μας λείπει επίσης και η μετριοπάθεια.

Η λογοτεχνία μπορεί αυτά τα όρια να τα ξεχωρίζει;

Η καλή λογοτεχνία, πράγματι, μπορεί να μας μάθει να κοιτάζουμε καλύτερα, να βλέπουμε βαθύτερα. Μπορεί επίσης να μας διδάξει τις αρετές της μετριοπάθειας και της ενουσιότητας, αρετές πολύτιμες στις ανθρώπινες κοινωνίες.